

UOT 94 (479.24)

TÜRKİYƏ-AZƏRBAYCAN İQTİSADI ƏLAQƏLƏRİ (1990-2010)**Ş.Ş.HACIYEVA***Bakı Dövlət Universiteti.**shabnam-haciyeva@rambler.ru*

Azərbaycan müstəqilliyə nail olduqdan sonra Türkiyə onu müstəqil dövlət kimi tanıdı və iqtisadi dəstək verdi.

Türkiyə Azərbaycan üçün Avropaya, bütünlükdə dünyaya çıxış nöqtəsi olduğundan onunla əlaqələr xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Türkiyə-Azərbaycan iqtisadi əlaqələri yüksələn xətlə inkişaf edir və bu da gələcəkdə Azərbaycan Respublikasının və Türkiyə Cümhuriyyətinin yerləşdikləri geosiyasi məkanda strateji forma almasına öz müsbət təsirini göstərəcəkdir.

Açar sözlər: Azərbaycan, Türkiyə, iqtisadi, ticarət, əlaqə

Dünya iqtisadiyyatının hazırkı inkişaf mərhələsində, ölkələr arasında qarşılıqlı asılılığın aydın təzahür etdiyi bir zamanda hər bir ölkənin və regionun iqtisadi uğuru onun xarici ölkələrlə iqtisadi əlaqələrinin vəziyyətindən çox asılıdır.

Müstəqillik əldə edildikdən sonra Azərbaycan Respublikası ilə Türkiyə Cümhuriyyəti arasında əlaqələrin inkişafında yeni dövrün əsası qoyuldu. Türkiyə ilk dəfə olaraq Azərbaycanı suveren dövlət kimi tanımış və ona maddi, mənəvi və siyasi dəstək vermişdir. Bununla da Türkiyə dünya xəritəsində daha bir demokratik, müstəqil türk dövlətin təşəkkül tapması üçün yardımçı olmuşdur.

Türkiyə ilə Azərbaycan arasında iqtisadi əməkdaşlığın əsas məqsədi ilk növbədə onların malik olduqları təbii, maddi və intellektual potensialdan səmərəli istifadə etmək, hər iki ölkənin iqtisadi müstəqilliyini təmin edə biləcək bütün zəruri istehsal və həyati əhəmiyyət kəsb edən sahələrini genişləndirmək, başqa dövlətlərdən asılı olmayan inkişafını təmin etmək, öz daxili ehtiyatlarını ödəmək və dünya bazarına yüksək keyfiyyətli məhsul çıxarmaqdan ibarətdir.

Azərbaycan–Türkiyə iqtisadi əlaqələrinin əsasında, hər iki ölkə üçün faydalı olan dərin iqtisadi inteqrasiyaya qovuşmaq, onların istehsal imkanlarını mühüm sosial–iqtisadi vəzifələrin həllinə yönəltmək məqsədi durur. Azərbaycan Respublikası da özünün yaxın qonşusu–Türkiyə ilə iqtisadi əlaqələrin

genişlənməsinə çox böyük əhəmiyyət verərək bu istiqamətdə konkret işlər görməyə nail olmuşdur.

Xüsusilə də, Ermənistanın Azərbaycana qarşı davam edən təcavüzü, ölkə iqtisadiyyatını böhran vəziyyətindən çıxarmağa mane olduğu bir vaxtda, ölkənin xarici iqtisadi əlaqələrinin genişləndirilməsini zəruri hala çevirmişdir. Qeyd olunan zərurətdən artan ehtiyacı ödəmək yolunda atılan addımlardan biri də 1992–ci ildə “Xarici investisiyaların qorunması haqqında”, “Bank və bank sistemi haqqında”, 1994–cü “Mülkiyyət hüququ haqqında” Azərbaycan Respublikası qanunlarının qəbul edilməsidir. Sonrakı illərdə digər müqavilələr də imzalandı. 1994–cü il fevralın 9–da “Kapital qoyuluşlarının qarşılıqlı təşviqi və qorunması haqqında saziş” ilə “İkiqat vergiqoymanın qarşısının alınması haqqında saziş” imzalandı. Hər iki saziş də ölkələr arasında ticarətin inkişaf etdirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyırdı.

Azərbaycanda iqtisadiyyatın Türkiyə üçün müəyyən həlledici amilləri də vardır:

1. Azərbaycan Türkiyənin ixracat məhsullarını geosiyasi nöqteyi–nəzərdən Türkiyəni Qafqazda Rusiya və İran təzyiqindən qoruyan ölkədir.

2. Azərbaycan türk şirkətlərinin qazanc əldə etməsi üçün ucuz xammal və işçi qüvvəsinin olması baxımından əlverişli iqtisadi məkandır.

3. Azərbaycan Türkiyənin Orta Asiya ilə iqtisadi əlaqələrində əsas tranzit ölkədir.

4. Azərbaycan, qlobal və regional SSRİ tərkibində olarkən də, iki ölkə arasında birbaşa əlaqələrin yaradılmasına cəhd edilmişdir. Xüsusilə də, 1990–cı ildən başlayaraq Azərbaycan ilə Türkiyə arasında bir çox sahələr üzrə müqavilələr imzalanmışdır. 1990–cı il 10 yanvarda imzalanmış Türkiyə ilə Azərbaycan SSR arasında sərhəd ticarətinə dair protokolları, qeyd edək ki, bu hadisə iki qonşu ölkə arasında iqtisadi-ticarət, əlaqələrinin qurulmasında ilk addım olmuşdur. Azərbaycan və Türkiyə arasında ticarət-iqtisadi əlaqələri daha da inkişaf etdirmək üçün növbəti illərdə də bir sıra əhəmiyyətli müqavilə və sazişlər imzalanmışdır. Belə ki, 1992–ci il 2 noyabr tarixdə “Azərbaycan hökuməti ilə Türkiyə hökuməti arasında ticarət və iqtisadi əməkdaşlıq haqqında saziş” ən böyük hadisə kimi 1990–cı ildə bağlanmış sazişi bir daha möhkəmləndirdi. Tətbiq dairəsi daha böyük olan yeni saziş Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı iqtisadi, siyasi, mədəni münasibətlərin inkişafı üçün zəmin təşkil etdi. Sazişdə iqtisadi əməkdaşlığın tətbiq dairəsi və sərhədləri geniş şəkildə ifadə edildi.

Azərbaycan 1995–ci ilə qədər ən çox Rusiyadan məhsul idxal etmişdi. XX əsrin son illərində isə ən çox mal idxal etdiyi ölkə Türkiyə oldu. 1998–ci ildə Azərbaycan Türkiyədən 275 milyon dollarlıq mal idxal etdi, bu miqdarın ümumi idxalat içindəki xüsusi çəkisi 30,18 faiz oldu. Bu artımın müxtəlif səbəbləri var idi. İlk növbədə, Türkiyədən idxal edilən malların Azərbaycan bazarlarında tanınmağa başlaması oldu. İkincisi, ən yaxın rəqib olan İranın ixrac məhsullarının keyfiyyətinin Türkiyə mallarına nəzərən çox aşağı olması idi.

Azərbaycanın beynəlxalq əməkdaşlığında Türkiyə həmişə ön sırada olmuşdur. Xarici iqtisadi siyasətdə qardaş ölkələrlə əlaqələrin genişləndirilməsi prioritet istiqamətdir.

Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra Azərbaycan–Türkiyə münasibətləri sahəsində çox iş görüldü. Türk respublikaları ilə bağlı fəaliyyətlərin koordinasiya edilməsi məqsədilə TİKA, TÜRKSOY kimi təşkilatlar quruldu. Habelə, Türkiyədə sivil toplum səviyyəsində müxtəlif tədqiqat mərkəzləri və strateji tədqiqatlar aparan qurumlar açıldı. Yüksək səviyyəli münasibətlərdə də əhəmiyyətli addımlar atıldı. Hər il Türkiyədə keçirilən türk xalqları qurultayları dünyanın hər tərəfindən türk xalqları nümayəndələrinin bir yerə toplanaraq müxtəlif məsələlərlə bağlı fikir mübadiləsi aparmalarına zəmin hazırladı. 1992-ci ildə İstanbuldakı Qara dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq zirvəsi, Yaltada 1998-ci ildə Qara dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq şərtinin imzalanması, 1998-ci ildə Bakıda İpək yolu zirvəsi, “Üç dənizin (Xəzər, Qara dəniz və Aralıq dənizi) hekayəsi” mövzusunda beynəlxalq toplantı kimi toplantılar keçirildi, tərəflərin iqtisadi potensiallarını artırmaq istiqamətində xeyli iş görüldü. Bundan başqa, tarixi İpək yolunun bərpası, kosmik rabitə sayəsində yeni telekommunikasiya şəbəkələrinin qurulması, Varnadan Durrəsə uzanan Şərq-Qərb nəqliyyat dəhlizi, Bakı-Tbilisi-Ceyhan və Transxəzər Şərq-Qərb enerji dəhlizi, Kars-Tbilisi dəmiryolu kimi layihələr həyata keçirilən nəhəng layihələrdir..

Azərbaycan neftinin daşınması ilə bağlı üç əhəmiyyətli layihə ön planda idi. Birincisi, şimal xətti adlanan Azərbaycan-Dağıstan-Çeçenistan-Rusiya (Novorossiysk) marşrutu oldu. İkincisi, qərb xətti adlandırılan, Gürcüstandan Qara dənizə qədər uzanan marşrut idi. Son yol isə Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə xətti oldu. Xəzər neftinin daşınması ilə bağlı başqa marşrutlar da müzakirə mövzusu oldu [1, 223-224]. Neft boru xətti marşrutunun müəyyənləşdirilməsi Türkiyə ilə Rusiya arasında rəqabətə səbəb oldu. Bu rəqabətə ABŞ, regiondakı digər ölkələr və neft şirkətləri də qoşuldular [2, 155-207]. Boru xəttinin siyasi əhəmiyyəti iqtisadi əhəmiyyətindən irəli keçdi. Tərəflər bütün fürsətlərdən istifadə etdilər. Rusiya Bakı-Novorossiysk xəttinin hər cəhətdən əlverişli olduğunu, təkcə təmir edilərək istismara başlanıla biləcəyini ifadə etdi [3, 36]. Daha sonra boru xəttinin təmir edilməsi müzakirə mövzusu oldu. Türkiyənin boğazlarla bağlı mövqeyi bu yolda ən böyük maneə oldu. Türkiyə, neft və qaz daşıyan tankerlərin boğazlardan keçməsindən narahat olduğunu ifadə edərək və bunun yaratdığı təhlükəni azaltmaq üçün fəaliyyətə başladı. 1960-cı ildən sonra boğazlardan keçən gəmi sayının 150%, gəmi yükünün 400% arta biləcəyi təsbit edilmişdi. Türkiyə boğazlardan keçişin azalmasının İstanbulun ekologiyasının qorunması və ekoloji təhlükəsizliyi baxımından əhəmiyyətinə diqqət çəkərək 1994-cü il iyulun 1-də 59 maddədən ibarət “Boğazlar və Mərmərə regionu dəniz nəqliyyat qaydaları haqqında” nizamnamə qəbul etdi. Nizamnamənin, keçışı məhdudlaşdırmasına baxmayaraq, Rusiya Qara dənizə qədər axıdılacaq nefti boğazlardan keçirmədən Aralıq dənizinə qədər çatdırmaq üçün bir çarə axtarmağa başladı. Nəhayət, 1994-cü

ilin sentyabr ayında Rusiya Bolqarıstan və Yunanıstan ilə Burqas limanı ilə Alexandropoliski, yəni Qara dəniz ilə Egey dənizini birləşdirən yeni bir boru xətti layihəsini imzaladı. Bu, bir tərəfdən, Türkiyənin boğazlarla bağlı nizamnaməsinə qarşı bir cavab oldu. 1996-cı il iyunun 15-də Moskvada üç ölkə arasında bir memorandum imzalandı. Bu hadisə Rusiyanın boğazlardakı keçiddən ümidini kəsdiyini göstərdi.

1998-ci il oktyabrın 29-da Türkiyə, Azərbaycan, Qazaxıstan, Özbəkistan və Gürcüstan dövlət rəhbərləri Ankarada bir bəyannamə imzaladılar. Bu bəyannamədə Transxəzər və Transqafqaz neft və qaz boru xətləri sistemini də əhatə edən Şərqi-Qərbi dahlizinin reallaşdırılmasınının Xəzər dənizi hövzəsində və digər ölkələrdə çıxarılan hidrokarbonat ehtiyatlarının dünya bazarlarına çıxarılması baxımından böyük əhəmiyyət daşıyan bir layihə olduğu qeyd edildi. Prezidentlər Bakı-Tiflis-Ceyhan xəttinin əsas neft boru marşrutu kimi reallaşması barəsindəki qətiyyətlərini bir daha ifadə edərək və bu xəttin həyata keçirilməsi üçün lazım olan şərtlərin yerinə yetirilməsi barədə öhdəlik götürdülər. Eyni tarixdə Türkiyə ilə Türkmənistan, “Türkiyə Respublikası və Türkmənistan arasındakı Xəzər-Marşrutlu Türkmənistan-Türkiyə-Avropa qaz boru xətti layihəsinin (HGB) həyata keçirilməsi və Türkmənistandan Türkiyə Respublikasına təbii qaz satışına dair saziş” imzaladılar.

Bakı – Ceyhan neft kəmərinin əsas texniki göstəriciləri bu bəyannamədə öz əksini tapıb. Uzunluğu 1760 km, buraxılış gücü isə ildə 50 milyon tondan artıq olan bu kəmərin tikintisi təqribən 2,95 milyard ABŞ dollarına başa gələcək. Kəmərin ümumi dəyərinin 1,4 milyard dolları Türkiyə hökumətinin təminat verdiyi birdəfəlik məbləğdə dəyişməz qiymətlə “aşar təhvil” uyğun ödənilir. BTC diametri 42 düymlik kəmərdir, onun 8 nasos stansiyası olacaq. Boru kəməri 1500-dən çox çaydan, 2700 metr yüksəklikdən keçəcək və Ceyhanda dəniz səviyyəsinə yenəcək. Oradan isə tankerlər vasitəsilə neft dünya bazarlarına daşınacaq. BTC neft kəməri Türkiyənin üç dəniz - Xəzər dənizi, Qara dəniz və Aralıq dənizi ölkələrinin əməkdaşlığının vahid sistemə inteqrasiyasına kömək edəcəkdir.

Nəhayət, 1999-cu il noyabrın 18-19-da ATƏT-in İstanbul sammitində neft boru xətləri barəsində əhəmiyyətli addımlar atıldı. Bütün dünyanın yaxından izlədiyi və yeni minilliyin problemlərinin müzakirə edildiyi bu zirvədə Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas neft boru xətti barəsində bir çox müqavilə və protokol imzalandı. Bu mənada Azərbaycan-Gürcüstan və Türkiyə arasında hökumətlərarası müqavilə imzalandı. Daha sonra “Tranzit ölkəsi müqaviləsi”, “Türkiyənin təminatı müqaviləsi” və “Aşar təhvil vermə müqaviləsi” imzalandı.

1999-cu il noyabrın 18-də ATƏT-in İstanbul zirvə toplantısı gedişində Azərbaycan Respublikası Prezidenti Heydər Əliyev, Gürcüstan prezidenti Eduard Şevnadze və Türkiyə Cumhuriyyətinin prezidenti Süleyman Dəmirəl “Xam neftin Azərbaycan Respublikası, Gürcüstan Respublikası və Türkiyə Cumhuriyyətinin əraziləri ilə Bakı-Tbilisi-Ceyhan Əsas İxrac Boru Kəməri vasitəsilə nəql edilməsinə dair saziş imzalamışlar” [4, 172].

Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas neft boru xətti ilə bağlı həmin tarixdə imzalanan digər sənəd də İstanbul bəyannaməsi oldu. İstanbul bəyannaməsi ilə tərəflər Xəzər hövzəsi və Orta Asiya nefti üçün Şərq-Qərb koridorunun əhəmiyyətini qeyd edərək, Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas neft boru xəttinin dəstəklənməsinin vacibliyini vurğuladılar. Bəyannamədə boğazlardakı nəqliyyat probleminə də toxunularaq bu marşrut üzrə keçəcək neft və təbii qazın yarada biləcəyi risklər ifadə edildi. Eyni zamanda Qazaxıstan da boru xətti vasitəsi ilə neftini dünya bazarına çıxarmaq arzusunu bildirdi [5, 239-240]. Türkiyənin geostrateji əhəmiyyətini artıran başqa bir hadisə də Türkmənistandan başlayaraq Azərbaycan və Gürcüstan üzərindən Türkiyəyə və oradan da Avropaya uzanacaq boru xətti haqqında bəyannamə oldu. Türkmənistan, Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə prezidentlərinin imzaladıqları “Təbii qazın nəqli ilə bağlı tranzit Xəzər boru xəttinin həyata keçirilməsinə dair prinsipləri əhatə edən hökumətlərarası bəyannamə”ni də ABŞ prezidenti müşahidəçi kimi imzaladı.

1994-cü il sentyabrın 20-də enerji layihəsi olan “Əsrin müqaviləsi”nin imzalanması ilə başlayan neft strategiyasının həyata keçirilməsində ən təntənəli, dünya əhəmiyyətli hadisələrdən biri baş vermişdir. XXI əsrin ən böyük enerji layihəsi olan Heydər Əliyev adına BTC əsas ixrac boru kəmərinin təntənəli açılışına, Azərbaycanın Xəzər dənizindəki sektorundan çıxarılacaq neftin Gürcüstan və Türkiyə vasitəsilə dünya bazarlarına nəqlini nəzərdə tutan bu layihənin baş tutacağına inanmayanlar, onun həyata keçirilməsinə mane olan qüvvələr də az deyildi. Lakin Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin qətiyyəti və siyasi cəsarəti, habelə Gürcüstan və Türkiyə rəhbərlərinin iradəsi, ABŞ hökumətinin yaxından dəstəyi, beynəlxalq maliyyə qurumlarının köməyi sayəsində layihənin həyata keçirilməsi mümkün oldu.

Hazırda dünyada ən böyük enerji layihəsi sayılan BTC əsas ixrac boru kəmərinin Azərbaycan hissəsinin başa çatması H.Əliyevin müəllifi olduğu neft strategiyasının təntənəsidir. Bu kəmərlə ilk növbədə ölkənin sosial-iqtisadi problemlərinin həllini reallığa çevirməklə, regional əməkdaşlığa nümunə olmaqla yanaşı, bütün bölgə üçün sabitliyin, sülhün möhkəmlənməsinə həlledici amillərdən biri olacaqdır. Çünki Cənubi Qafqazda hələ də hərəkətdə olan təhlükəli meyillər var. Ermənistan Azərbaycana qarşı təcavüzkar siyasətini davam etdirir, bu sahədə beynəlxalq təşkilatların müvafiq qərar və qətnamələri ilə barışmaq istəmir.

Bakı-Tbilisi-Ceyhan Əsas İxrac Boru Kəmərinin fəaliyyətə başlaması, Bakı-Tbilisi-Ərzurum Cənubi Qafqaz Boru kəmərinin istismara verilməsi və bununla da Azərbaycanın dünya bazarına neft və qaz ixrac etmək imkanı qazanması Avropa qonşuluq siyasəti çərçivəsində səmərəli əməkdaşlığını daha da genişləndirir, dövlət müstəqilliyi və suverenliyimizin möhkəmlənməsini təmin edir. Bu qlobal layihələrin tarixi baxımdan qısa zaman ərzində uğurla gerçəkləşdirilməsi ölkəmizin regionda böyük nüfuz qazanması, dünyada baş verən siyasi və iqtisadi proseslərdə söz sahibi olmasına gətirib çıxarmışdır, artıq regional müstəvidən çıxıb dünya əhəmiyyəti kəsb edir. Bu layihələr

Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyəni, xalqlarımızı bir-birinə daha da yaxınlaşdıracaq, bölgəyə sülh və sabitlik gətirəcək, təhlükəsizliyi, ölkələrimizin dünyada mövqeyini möhkəmləndirəcəkdir.

Azərbaycan iqtisadiyyatının daha bir uğurlu addımı Bakı-Tbilisi-Qars layihəsidir. Mərkəzi Asiyanı Avropa ilə birləşdirəcək Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu layihəsi ilə əlaqədar anlaşmanı 2007-ci ilin fevralında Tbilisidə Azərbaycan Prezidenti İ.Əliyev, Türkiyənin baş naziri R.T.Ərdoğan və Gürcüstan prezidenti Mixail Saakaşvili imzalamışlar.

Azərbaycan, demək olar ki, bu dəmir yol layihəsinin lokomotivi, Qərbe yeni ixrac marşrutlarını nəzərdə tutan neft-qaz layihələrinin əsas təşəbbüsçüsüdür. Onun maliyyə dəstəyi nəticəsində həm Türkiyə sərhədindən Axalkalakıya qədər, həm də Axalkalacidən Gürcüstan–Azərbaycan sərhədinə qədər tikilməsi və modernləşdirilməsi nəzərdə tutulan Bakı–Tbilisi–Qars dəmir yolunun Türkiyə hissəsinin 2008–ci il 24 iyul tarixində təməlqoyma mərasimi keçirilmişdir.

Bakı–Tbilisi–Qars dəmir yolu xətti üzrə beynəlxalq layihənin həyata keçirilməsi və Bosfor boğazında dəmir yolu tunelinin inşası, Trans-Avropa və Trans-Asiya dəmir yolu şəbəkələrinin birləşdirilməsini, yük və sərnişinlərin birbaşa olaraq Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə ərazilərindən keçməklə Avropa və Asiyaya çıxarılmasını təmin etməklə yanaşı, region ölkələrinin tranzit potensialının artmasına, Avropaya inteqrasiya proseslərinin sürətlənməsinə, Avropa Qonşuluq siyasəti çərçivəsində əməkdaşlığın daha da inkişafına, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi və suverenliyinin möhkəmlənməsinə, habelə ölkəmizin xarici iqtisadi əlaqələrinin genişlənməsinə xidmət edəcəkdir. Layihədə nəzərdə tutulan işlər tam olaraq 2011-ci ilin sonunda bitəcəyi, bütövlükdə isə dəmir yolu xətti 2012 -ci ilin ortalarında istifadəyə veriləcəyi nəzərdə tutulur.

Azərbaycan–Türkiyə iqtisadi münasibətləri həm ümumi həcmi, həm də əməkdaşlıq sahələri üzrə inkişaf edir və genişlənilir. Bu gün iki qardaş ölkənin strateji tərəfdaşlığı bütövlükdə Cənubi Qafqaz regionunda sülh və sabitlik, habelə iqtisadi tərəqqi üçün əsaslı zəmin rolunu oynayır. Azərbaycanın beynəlxalq əməkdaşlığında Türkiyə daim aparıcı mövqeyə malikdir. Xarici iqtisadi siyasətdə qardaş dövlətlə əlaqələrin genişləndirilməsi üstün istiqamətdir. Türkiyə Azərbaycanın qeyri–neft sektorunda ən çox kapitalı olan ölkələrdəndir.

İki ölkə arasında ticarət əlaqələri müəyyən çətinliklərə, problemlərə baxmayaraq, artan tempə inkişaf etmişdir. Bu da, gələcəkdə Azərbaycan və Türkiyə Respublikalarının yerləşdikləri geosiyasi məkanda ticarət-iqtisadi əlaqələrin daha səmərəli və faydalı ən əsası isə strateji forma almasına öz müsbət təsirini göstərəcəkdir.

ƏDƏBİYYAT

1. Talbott S.U.S. policy for the Caucasus // Azerbaijan International, Spring, 1998, p.22 -29.
2. Aliyev H. Dünya Siyasetinde Azərbaycan Petrolü. İstanbul: Sabah Kitabları, 1998, 233 s.
3. Hacıyeva Ş.Ş. Azərbaycan-Türkiyə əməkdaşığı beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində // Tarix və onun aktual problemləri. Bakı, 2011, №2, s. 201-205.
4. Abdullayev M. Azərbaycan-Türkiyə əlaqələri. Bakı: Mütərcim, 1998, 112 s.
5. Aka İ. Timur ve Devleti. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1991, 172 s.

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ТУРЕЦКО-АЗЕРБАЙДЖАНСКИЕ СВЯЗИ (1990-2010)

Ш.Ш.ГАДЖИЕВА

РЕЗЮМЕ

После того, как Азербайджанское государство стало независимым, Турция признала Азербайджанское государство независимым государством и дала экономическую поддержку.

Турция для Азербайджана точка выходов в Европу, в целостности, в мир.

Турецко-азербайджанские экономические связи развиваются возвышенной линией и это поможет Азербайджану и Турции в дальнейшем расположить в геополитической и стратегической сфере.

Ключевые слова: Азербайджан, Турция, экономический, торговля, связь

TURKEY- AZERBAIJAN ECONOMIC RELATIONS (1990-2010)

Sh.Sh.HAJIYEVA

SUMMARY

Turkey recognized Azerbaijan as an independent state and provided economic support to the country after Azerbaijan became independent.

For Azerbaijan, Turkey is an access to Europe and to the whole world. Turkey-Azerbaijan economic relations are developing and this development will have a positive strategic impact for the geopolity of both states in future.

Key words: Azerbaijan, Turkey, economical, trade, connection